

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

Második félév, 6-ik szám.

<p>Szerkesztői szállás, hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipautcza sarkán 11-ik szám.</p>	<p>Megjelenik e lap csütörtökön. Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, <i>félévre 5 ft. egész évre 10 ft.</i></p>	<p>Kiadó hivatal, hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utcza 4-ik szám.</p>
---	---	---

SHAKESPEARE.

(Folytatás.)

A régiség-buvárok és a Shakespeare társaság kutatásai után, nyomról nyomra kísérhetjük az angol dráma-irodalom fejlődését: az egyházakban papok által eléadott mysteriumokon kezdve, le addig, midőn a Shakespeare által átdolgozott s végre az ő tulajdonaivá lett darabok foglalják el a színpadokat. E szép eredményre büszkén, s a tárgy növekedő érdeke által izgatva: nem maradt fölkutatlanul se könyvesláda, se haju-kamra, és sok, már evődni kezdett számvetel-könyv lapoztatott át, oly kíváncsiak voltak a kutatók ilyes fölfedezésekre: vajon az ifju Shakespeare elegyedett-e tiltott vadászatba? mint inas, tartott-e lovat a színház ajtajánál? járt-e valaha iskolába? s melyikbe? stb.

Némi elszomorító van azon esztelenségben, melylyel a jelen kor holmi jelentés nélküli tárgyak után eseng; azon szorongó gondosságban, melylyel minden dibdabságot, mi Erzsébet királynét, Jakabot, az Essexeket, Leicestert és Burleighet érdeklí, összegyűjt, míg egy másik dynastia alapítóját csak egy jóra való észrevétellel sem érinti, holott csak ezen dynastiának köszönhetik a Tudorok is, hogy egykor emlékezésleszen felőlük: értem a férfit, ki, önlekesültségéből táplálkozva, az egész száz fajtszemélyesíti, s kinek ész-szüleményein a föld legelső nemzetének is még ember-korokra lesz fölemészteni valója.

Korában senki ki nem látta a népszínészből, hogy ő az egész embernem költő-

je; és ezen titok épugy rejlett az akkor-költők- és szellemes férfiak, mint az udvaroncok és nem gondoló tömeg előtt. — Bacon, ki korában az emberi értelem összetét ki- s fölmutatja, Shakespeareről sehol sem emlékszik. Ben Jonson, noha édes-kevéss elismerő és dicsérő szavait jól meghánytam, épen nem gyanította, mily rugalmas leend azon hirnév, melynek első rezgése általa kezdődik. Shakespearere bőkezűsködött dicséretét kétségkívül tulságosnak tartotta, s magát nála bizonynyal több költőnek.

Ha, mint a közmondás tartja, az elmésséget csak elmésség képes fölismerni: ugy Shakespeare kora képes lehetett volna az ő elmetehetségét fölismerni. Sir Henry Wotton négy évvel született utána, és huszonhárom évvel utána halt meg. Levelezői és ismerősi közt a következő neveket találom: Theodor Beza, Isaac Casaubon, Sir Philipp Sidney, Essex (gróf), Lord Bacon, Sir Walter Raleigh, John Milton, Sir Henry Vane, Isaac Walton, Abraham Cowley, Bellarmine, Charles Cotton, John Pym, John Hales, Kepler, Vieta, Albericus Gentilis, Paul Sarpi, Arminius. Mindezekkel közlekedésben állt Wotton, nem is említve azokat, kiket kétségkívül látott, mint Shakespearét, Spencert, Jonsont, Beaumontot, Massingert, a két Herbertet, Marlowot, Champmant stb. A nagy férfiaknak ama hajdani csoportulata óta, mely Perikles korában Göröghonban létezett, emehhez hasonló csoport sehol sem jött létre. Mégis hiányzott közülök a

lángész, mely fölismerni képes lett volna a legremekebb agyvelőt, mit valaha a terem-tő-erő létre hozott. Költőnk álarca a maga korában áthatlan maradott. — Nagy közel-ben nem látjuk a hegyet. — Évszázad volt szükséges csak annyira is, hogy gyanu irányuljon rá, és két századnak kellett lefolyni halála után, hogy körülé méltó bírálat keletkezhessek. Csak most lehetséges Shakespeare történelmét megírni. Mert a német irodalomnak ő az atyja. Lessing általi megismertetésével, s műveinek Wieland és Schlegel általi lefordításával szorosán összefügg a német irodalom rögtöni fölvirágzása. — Csak is a tizenkilencedik század, melynek elmélő szelleme egy élő Hamlet, adhatott 'Hamletnek' annyira csodáló olvasókat. Ma már irodalom, bölcsélet és gondolkodás mind át vannak hatva Shakespeare szelle-métől. Ő a láthatár, melyen túl szemünk nem hatnak. Az ő rhythmusai művelték fü-lünket a zengzetességre. — Coleridge és Goethe az egyetlen bírálók, kik teljesen meggyőződés szerint ítétek föléle. Azon-ban minden művelt kebelben él az ő tul-nyomó hatalmának és szépségének hallga-tag elismerése, mely hatalom, mint a ke-resztyénség, korunknak tartalmat és erőt kölcsönöz.

A Shakespeare-társulat minden irány-ban kiterjesztette vizsgálatát; a hiányzó ada-tokat kiegészítette; jutalmat tűzött ki minden eredményt-ígérő fölfedezésért, — és mindezt mily sikerrel? Kivéve néhány ada-tot, mik inkább az angol szinpadra nézve bírnak fontossággal, s miket már érintet-tem, igen kevés fődöztetett fel a költő va-gyoni állását és életviszonyait illetőleg. Ugy jött ki, hogy ő évről-évre több részt vett a 'blackfriarsi' szinpad ügyéből; hogy a gunya-tár és egyéb kellékek az ő tulajdo-nai voltak; hogy írói és részvényesi jöve-delmével szülő-városában birtokot vásárolt; hogy Stratfordban a legszebb lak az övé volt; hogy ismerősei londoni ügyeikben őt szokták megbizni, — s végre, hogy földmi-velő gazda is volt. — Midőn 'Macbethen' dolgozott, keresetet indított Stratfordban Philipp Rogers ellen, 35 shilling, 10 penny buza-árért, mely gabonát időnként adott a nevezettnek. Ugy jön ki, hogy minden te-kintetben jó gazda volt, rendetlenségi haj-

lam, tulcsapongó lelkiület nélkül, — becsü-letes játzó- és birtokos tagja a szinpadnak, semmi tekintetben ki nem váló a többi szí-nész és szinigazgató közül. — Ez eredménye a társaság nyomozásainak.

Elismerem e kutatmányok becsét; meg-érdemelték a fáradságot. De ha ezáltal ne-hány küléletére vonatkozó töredék meg-mentetett is az enyészettől: ugyan mi vi-lágot vetnek ezek a költészet végetlen ado-mányára, melylyel Shakespeare birt, s mely keblünket titkos delej-erővel vonzza feléje?! Bizony rossz történészek vagyunk! Megir-juk leszármazását, születési idejét s helyét, iskoláját, tanuló-társait, pénzjövödelmét, há-zasságát, könyveinek kiadatását, hírességét és halálát, — s ha életiratunk véget ért: fecsegésünk és az istenfi közt semmi össze-függés nem létezik, annyira, hogy ha az Uj-Plutarchot felütve, abból bárkinek élet-iratát átolvassuk, ezen élethez a Shakes-peare költeményei épugy fognak illeni, mint az ő életiratához. — Lényege a költészet-nek, hogy, mint szívárvány, csoda szülött-je; hogy, a láthatlanból keletkezve, meg-semmisít minden multat, visszautasít ma-gától minden történelmet. — Melone, War-burton, Dyce és Collier hasztalan égették lámpájukat. A hires Coventgarden-, Drury-lane-, a Park *) és Tremont **) színházak hasztalan nyujtották segélyüket. Betterton, Garrick, Kemble, Kean és Macready életü-ket ezen lángésznek szentelték föl; megko-szorozták, tolmácsolták, szem elé állították őt, — de a geniusz nem ismerte őket. — Végre a tudalomra derítő szózat szárnyak-ra kel; a festett pedántságok közepett meg-csendül egy arany-egy halhatlan szózat, mely keblünket édes fájdalokkal tölti el, s fölfelé int az ő valódi, elérhetlen hona felé. — Emlékszem, hogy egyszer Hamletet Angolhon egyik hírneves színésztől láttam. Mindaz, mi azon estéről és a kitünő színész-ről lelkembe nyomva maradt, valami olyan, miben a színésznek semmi része nincs, t. i. Hamlet kérdése az árny lélekhez:

Mit jelentsen az
Hogy te, halott bár, így, egészen érezben,
A hold világát föl-fölkeresed?

Ezen eleven képzelődés, mely a költő

*) Newyorki, **) bostoni színházak.

szük szobáját a mindenséggé szélesíti ki, s azt saját helylyelbiró személyekkel rakja meg, — a látható világot oly könnyű szerrel változtatja holdsugárrá! (Emerson mondani akarja: A költő, Hamlet árnylelkét a holdvilággal állítva szembe, a holdfény által a kültermészetet képviselteti, a meghalt dánnak szellemvilágával szemben). — Varázshatalmának ily vonásai megsemmisítnek a nézőre nézve minden színpadit csalódást. — Tud-e valamelyik életirata fölvilágosítást adni azon tájakra nézve, melyekre a 'Nyár-éji álom' helyez? Melyik lelkészszel vagy jegyzővel közölte titokban a költő ezen gyöngéd teremtmény megszületését? Az ardeni erdő, a stone-castlei játszi szellők, a Portia villájában levő holdvilág, a magános barlangok és hallgatag puszták Othello fogságában: hol van a rokon, az unoka, a pénztárnoki számla, a jó baráthoz irt levél, mely csak szót is említne ezen tulvilági titkok felől? — Mondjuk ki valahára! az ő drámáiban is, mint minden magasztos termékében a művészetnek, — Egyiptom és India küklopi építményeiben, Phidiasz faragványában, a gót-münsterekben, az olasz festményekben, a spanyol és skót balladákban, — a geniusz maga után magasba vonta a lépcsőzetet, miután a kor, mely e művet létrejöni látta, másnak ad helyet, mely aztán látja ugyan e csodákat, de történelmük után hiában kérdezősködik.

Shakespeare életiratát csakis ő maga írhatta meg, de mitsem mondhat maga felől másnak, mint azon Shakespearenek, mely lelkünkben létre jött, azaz: csak azon magasztalt órákban szólhat, midőn őt érezni, érteni képesek vagyunk. Ő nem szállhat le a költészet háromlábú asztaláról, hogy lelkességéről felvilágosító eseményekkel szolgáljon. — Nézzük át a régi adatokat, melyeket fölkeresett, fölbonczolt és összevetett Collier és Dyce munkássága, s aztán lássuk a költőnek mennyei gondolatait, melyek megannyi égből hullott meteorkövek, miket, nem tapasztalatunk, hanem a keblünkben rejlő tiszta ember, az örök végzet szavainak ismer el: illenek-e ezek egymáshoz? jöhetnek-e amazok ezek mellett számításba? — S általában, ugyan mi világot adhat a leghelyesebb történelmi nézet is a lángész benső lényegére nézve?

E benső forrásból ellenben, mialatt Aubery és Rove helyett magával Shakespeare-rel iratjuk meg saját történelmét, legbiztosabb tudomást merithetünk az ő jellemét, viszonyait és mindazt illetőleg, mit személyes találkozás esetében leginkább ohajtánánk tudni felőle. Mert birjuk meggyőződéseinek bizonyítékait mindazon kérdések felől, melyek minden emberi szívbe bekopognak és feleletet várnak: az élet és halál, a szeretet, gazdagság és szegénység, az élet nyereségei- és azokra elvezető utak felől; az emberek jelleme és azon rejlő és szem előtt álló hatások felől, melyek végzetünkre befolyanak; végre azon titokteljes-démoni hatalmak felől, melyek értelmünkkel játékot üznek, s szeszélyüket, mérgüket legboldogabb óráinkba lopják be. — Ki olvasta valaha az ő sonettjeit, s nem találta azokban álarcz alatt, (mi az értő előtt nem álarcz), a vesztett barátság és szerelem fájdalmait? nem találta azokban a legérzőbb és legmélyebb kedélynek öszhangzó hullámzását? Legtitkosb élelményeinek is melyik vonása marad kimondatlanul drámáiban? Királyainak, nemeseinek tartalomdus festményeiből kilátjuk, mit kedvelt ő a világgali társalgásban; kilátjuk gyönyörét: barátainak tömött köre-, a gazdag vendégszeretet és bőkezűsködés fölött. Timonnal, Warwickkel, Antonióval a kalmárral tétes bizonyosságot az ő nagylelkűsége felől! — Shakespeare nem ismeretlen előttünk, sőt az egész új történelemnek ő az egyetlen ismeretes személye. Hagyta ő felelet nélkül valamelyik kérdését az erkölcsnek, a műveltségnek, a családeletnek, háztartásnak, bölcseségnek, vallásnak, izlésnek és életokosságának? Van titok, melyet belátni meg nem tanít? Melyik életmódot, hivatalt, az emberi tevékenység melyik mezejét hagyja érintetlenül? Melyik királyt nem tanította, királyilag lépni föl, mint Talma Napoleont? Melyik lány nem találta őt gyöngédebbnek saját érzelmeinél? Melyik ifju nem lelte föl benne szerelmes gondolatait teljesebben, mint önlelkében? Melyik bölcs nem ismer-te el az ő szemeinek élesebségét? Melyik művelt férfinak nem adott ő társalgási oktatást?

Néhány jeles és finomérzésű itész csak azon bírálatot tartja helyesnek Shakespeare-t

illetőleg, mely kizáróan a drámairót tartja szem előtt. Úgy tartják, hogy elvétett azon nézpon, mely őt mint bölcsészt és költőt is vizsgálat alá veszi. — Én époly magasra helyezem drámairóságát, mint emezek; azonban, ezen érdemet nála mégis csak másodrendűnek teszem. — Csordultig telt, s magát kiönteni vágyó szív volt ő; gondolatokat és képeket lehelő agy, mely, nyilvánulási módot keresve, legelől a drámairást találta. — Ha ebben kevesebb lett volna, mint mennyi volt, számba kellene vennünk, hogy miut drámairó mily magasán állt. Ámde ő a legelső az egész világon. Azonban kilát-szik, hogy az, mit mondani akar, fontosabb, mint hogy az által az elmét el ne vonja a dráma menetétől. És az történik vele is, mint egy szenttel, kinek élete, versben és prózában, minden nyelvekre áttétetik, köz-mondásokká daraboltatik, — mig végre azon esetlegesség, mely a szent férfi gondol-nyilvánulásának beszélgetés-, ima-, vagy törvény-könyvalakot adott, annak minden-nemü használatához képest kevés jelentő-séggel bir. Igy van dolog Shakespearerel,

a világ-bölcsessel és az ő életkönyvével. Ő írta meg ujkori hangászatunknak alap-zen-geményét; az életnek és erkölcsöknek alap-szövegét. Minta-képét adta az angolnak, europainak és az amerikaiak őseinek; lefes-tette átalában az embert. Úgy olvasott a férfi- és nőszivből, mint könyvből: azok be-születességét, mellék gondolatait, ravasszá-gait, az ártatlanság cseleit és azon átmenet-eket, hol a vétek és erény oly észrevétle-nül válnak ellenkezőikké. Megkülönböztette a gyermek arczvonalaiban az apa és anya részét, és kihúzta szörszál határvonalát a szabadságnak és végzetnek. Ismerte az el-nyomás törvényeit, melyek a természet rendőrségét képezik, és minden, mi édes, minden, mi rettentő van az emberi sorsban, tárva állott lelke előtt, oly igazán, de egy-szersmind vonzó-szeliden, mint szeméink előtt egy tájkép. — És már, ezen életbölcsesség mellett, nagyon is jelentéstelen a mű-alak, legyen az dráma vagy eposz. Mintha bizony nagy fontossággal birná a papir-nem, melyre királyüzenet van írva!

JANCSÓ LAJOS.

(Folytatjuk.)

BELIRODALOM.

ZORD IDŐ. Történeti regény. Irta *Kemény Zsigmond*. Három kötet. Kiadja Pfeifer Ferdinánd. Pest. 1862. (Folytatás.)

De minő eljárás, fogják a képzelet korlátlan szabadságának némely, tán nem is ragyogó képzeletű hívei mondani, a politika és történet szempontjából itélni egy regényt, ha mindjárt történeti regénynek vallaná is magát? Részemről e szempontot nagyon nevezetesnek tartanám, ha mindjárt nem volna is e műnek történeti mellék-neve. Walter Scott csak egyszerűen „Romance“nak, azaz regénynek nevezte „Ivanhoe“-t, s ki tudná méltatni e kitünő regényt a történeti szempont tekintetbe vétele nélkül? — s Kemény uj műve nagyobb mértékben történeti, — több van mind alakjaiban mind meséjében a történet valóságából, mint az angol regényíróéban; mert ez itt is, mint legtöbbször, képzeleti alakokat vett főszemélyekül, s a mese is az, csak a háttér van a krónikák, intézmények és a régiségtan legrészletesebb ismeretével rajzolva. A bírálónak pedig a felvett

tárgy természetéhez kell alkalmaznia magát s az ő szempontjait vitatnia.

Különben is merőben tévesztett és kártékony eljárás a hazai történetet travestálni a képzelet gyönyörködtetése végett.

A költészetnek nincs szüksége ezen szabadságra: a mellett, hogy hívek maradjunk a megadott eseményekhez, viszonyokhoz és jellemekhez, a képzeletnek, egyéni fölfogásnak terjedelmes szabadság jut még. A valódi költő megköszöni a minél több kész adatot, minél körülményesebb leírásokat és elbeszéléseket, — a krónikákban minél kerekebben kivitt alakokat — és magyar hősköltemény írónak nagy baja az, hogy Árpádról és a magyar hősi korból oly kevés töredék-adat maradt ránk, — mig, ha egy részletes krónikát, vagy egy még ennél is kiszinezettebb eposzi töredéket bírnánk, egy valódi költő teljesebb sikerrel vinné ki a honfoglalás eposzát.

Anyiszor emlegették, hogy a görög mythologia volt a felülmulhatatlan görög költészet kész anyaga, hogy mindenkitől elfogadott állítmány, s

magam is teljesen igaznak hiszem: az istenek, a félistenekké emelt hősök s mindennemű bár földfeletti, de emberi alakot ábrázoló lény története maga kész poesis volt. De ha a vallás költészet volt, a költészet is a mythológiából vette tárgyait. A cultus tárgyait pedig megmásítani nem volt szabad a költői phantasiának. A költők nemzedékről nemzedékre nemcsak Pallas Athene, Mars, Juno és Vulkan, hanem Theseus, Hercules, Agamemnon, Iphigenia eseteit és jellemét, ki nem vetkeztették a megszentelt formából. Ugy vélem, hogy e szolgóság ellenére is Aeschylus és Sophocles külön tragoedia író Dobsa Lajosnál, valamint Homér is erősebb képzeletű a különben derék Horváth Endrénél, Debreczeni Mártonnál, sőt még Vörösmartynál is, — a mit tagadni, kétségkívül, mind ezek egyikének sem jutott eszébe soha.

Nekünk nincs mythológiánk — s panaszképen mondhatja mindenki, hogy elveszett a mi volt, sőt nincsenek régi korbéli mondáink, — ez még keservebb panasz; de még csak középkori balladáink sem maradtak meg, — ez már valóban fáj, és méltán, sok dráma- és költőibeszély-írónak. Mit mondjanak még a regény- és beszély-írók, kik még részletes mémoires-t s kész korrajzot is oly kis mennyiségben találnak?

Mindez oly panasz, melynek concertjéhez nem a leghalkabbik részül csatlakoznak épen azok, kik a megadott tények megvetését s a képzelet korlátlan teremtési szabadalmát hirdetik tettleges eljárásukkal. Pedig ha nagyobb mennyiségben volnának részletesen festő irataink a régi korból, — csak arra használnák igen sokan, a mostani divat szerint, hogy merőben kivetkeztessek a kort szelleméből, az egyéneket jellemükből, s indokoló jelenetek helyett a fő eseményeken s azok természetét ejtsenek sérelmeket a phantasia kénye kedve szerint.

De a hazai történet megérdemli csak magában és önmagáért is azon kegyelet sőt cultus egy részét, melylyel a görög és római költő épen az irodalom virágzása korában viseltetett félisteni hőseihez. Megérdemlené ezt a költészet tulajdon érdekében is. Fő törekvés a képzelet alkotásában, hogy a rajzolt kép illúziót ébresztszen, hogy valóknak hitesse el az egész mű folyama alatt, meséjét, alakjait. Ezen elhíttetés pedig csökken tetemesen, midőn már bizonyos, meghatározott jellemről és eseményekről képzetet alkotott magának a köztönség, vagy az egykoru, vagy a későbbi, hiteles történetírásból. Sőt egy költőnkől, ki nem középszerű tehetsége mellett művészete tárgyai körül igen helyes és józan elvekkel bír, s kit e helyen megnevezni nem akarok, azt hallottam egyszer, hogy azt sem tartja helyesnek, ha a költői mondákból vett alakokat és tárgyakat is elváltoztatják. És ezen nézetet igen helyesnek találom, nem a formulázó tekintélyeért, hanem a dolog természetéből folyólag, mert valóban, ha ugyan alakot a monda egyképen, az egyik költő

más-, s a másik harmadikképen állítja a köztönség elé, mind a három egy nevű alakra nézve illúziója tetemesen csökken, eszébe jut olvasás közben, hogy ezt nem így ismerte annakelőtte, — azaz eszébe jut, hogy ez másképp is lehetett, s így a gyanakodás, nem pedig a magát odaengedni szerető képzelet nyer tápot. A kép, mely ily módon támad az olvasó köztönség lelkében, olyan lesz, mintha ugyanazon egy lapra egymás hátára több alakot venne le a photograph. — A költők ennél fogva, épen a költészet érdekében, igen bölcsen teszik, ha ragaszkodnak még a mondák és valódi költészet traditióihoz is, — annál inkább a való történet hagyományaihoz.

Ha ez áll a költői formáknak átalán minden fajára, mennyivel inkább a regényre nézve, mely, a mint korunkban divatozik, a valóhoz annyira közel hozatott. Nincs oly viszonya az életnek, mely regényeinkben részletesen föl ne vétetnék, s a későbbi kor történetírója kétségkívül több jeles regényíró fog történeti kutforrásul használni a szokások, a családi és társadalmi viszonyok rajzához; hogy mást ne említsék, hol van egy könyvben annyi jellemző vonása s oly részletes rajza 48 előtti társadalmi, politikai és családi életünknek, mint Eötvös legjelesebb regényében, a „Falujegyzőjé“ben? — A regény természete hozza magával, hogy ha tárgya történeti, a történet valóságához közelebb álljon, mint akár a dráma, akár az eposz, költői beszély és ballada.

Ha valaki, a „Last minstrel“ szerzője bizonynyal tudott a tündérmesékkal határos compositiókat teremteni, s képzelete a rendkívüli és csodásra elég fogékony volt — tisztán képzeti alakjai kiállják a versenyt bármelyik regényíróival — s mégis, midőn a való történetből s nem a mesés mondakörből vette alakjait, oly hű, mint bármelyik történetíró. Az ő korában egy történetíró sem jellemezte volna hívebben Erzsébet királynőt s minisztereit és udvarát, mint ő jellemzé „Kenilworth“-ban, egy sem jobban XI. Lajost, mint „Quentin Durward“-ban találjuk. — A mi a korrajzot illeti, abban hívebb volt akármely előtte s talán utána élt történetírónál — ezt nem én adom meg neki, hanem korunk egyik legnagyobb történetírója, Thierry Ágoston.

Kemény a „Zord idő“-ben a leglelküsemretesebb történeti hűséggel járt el, s az emberek és viszonyok felfogásában mély történetírói belátást mutatott, — s mondhatni fölfedezői érdemei vannak. Az eddig rejtélyes Martinuzzi s vele az egész Mohács utáni magyar politika oly tiszta, határozott megvilágításban még eddig, tudtommal, kimagyarázva nem volt. Kutatás, tanulmány és gondolkodás tűnik ki a történetben szerepelt többi egyénei jellemzéséből is. Teljesen fölhasználta azon részletes krónikákat, melyek Buda elvesztésére nézve ránk maradtak s egy része csak nem régiben látott napvilágot. Felhasználva találjuk benne a Podhraczy kiadta budai króniká-

kat, Verancz közleményeit és Szerémi Györgyöt, s kétségkívül más rejtettebb kutforrásokot is. De a mennyiben csak az elősoroltakból s némely régebben ismert művekből ítélnünk, azon hiányos és homályos kép, melyet a történeti hagyomány összekuszált vonásaiból alkothatott az olvasó, Keménynél kikerekített, egészen kiárnyalt és színezett, életnagyságu képpé válik, melynek eleven-sége mellett sem kételkedhetünk egy percze is a hűségben és azonosságban — habár, mint előbb megjegyeztem, költőként, élt azon szabadsággal, hogy az uralkodó jellemvonásokat jobban kiemelte, a kevésbbé lényegeseket szelidítette a művészi öszhangzó benyomás kedvéért.

A történeti elszórt vonásokból egészet alkotni teljességgel nem csekélyebb érdem, mint merőben képzeleti alakok által okozni illúziót. A ki az egyikben nem mester, a másikban is kontár marad: — hiszen a látszólag képzeleti alakokat is a való életből állítja össze a költő és művész,

más-más combinációkban, s az emberi léleknek nem adatott azon tehetség, hogy a legmerészebb és legcsodálatosabb látásaiban is más elemekből alkosson, mint a minőket e földön látott és észlelhetett. A művészet egyedül abban áll, hogy ezen észlelt vonásokból állítson elő illúziókat megragadó képet — s ezt nem szolgálai utánzásra kell érteni, mert a hű photographia soha sem csinál oly nagy illúziót, mint a mellékeseket mellőző s a fő jellemvonásokat annál inkább kiemelő művészi ecset alkotásai, s roppant hézag választja el a valót szolgálailag utánzó, s a való élet vonásait művészi kézzel használni tudó festőt. — Épen a legnagyobb költők használták fel leginkább a készen megadott meséket, alakokat mesterművek teremtésére, — s épen a legnagyobb képzelet mutatott minden időben legnagyobb előszeretettel kész mesékből és alakokból állítani össze művészi egészet.

— m.—

(Folytatjuk.)

K Ü L I R O D A L O M.

A FINN NÉPKÖLTÉSNET *)

Minden nép a világon, emlékezetet haladó időktől fogva, szerette a zenét, dalt és költeményt. A zene és dal az embernek mintegy másik, szentebb nyelve, a melyen magának és másoknak elbeszéli különféle vágyait s elme-indulatjait; a melyen, jobban mintsem ama közönséges mindennapi nyelven, fejezi ki jó kedvét és örömét, szomorúságát és gondjait, szerencsését és megelégedését, reményét és panaszait, megnyugvását és békéjét s más hogylétét. Ilyen állapotokban a gondolatok magukban legkedvesebb zene és legcsinosabb ének volnának, ha éreztetni lehetne s tartós alakban kifejezni. De a kifejezés nem történhetik meg, csak hang és szó által, hiányosan ugyan, mint akármely más képező kifejezés a világon. Anya-nyelven könnyen adunk elő helyesen minden dolgot, de idegen, kevésbbé tudott nyelveken gyakran kifogyunk a szavak eltalálásában,

*) E *mutatványt* a magyar t. akadémia Értesítőjének legújabbán megjelent füzetéből annál érdekesnek véljük közölni, mert mintegy kiegészíti, a mit közelebbi számaink a finn *hitregéről* mondottak; amaz a finn költészet régi, ez mostani vagy nem régmúlt alakját, amaz inkább az eposzt, ez a lyrát tüntetvén föl. S valamint az Castrén nyomozásain épül, úgy ez *Lönrot* tollából foly, kik mindketten első tekintélyek a finn nyelv és költészet körül. Fordította ezt *Hunfalvy Pál*, az eredeti szöveget pedig *Finn Olvasókönyvébe* vette föl, melyre szintén figyelmetlenjük. kívált a tanulni vágyó ifjúságot. Az akad. Értesítő, fájdalom, nem forognak annyira a közönség kezén, hogy e mutatványnak széles körben ismeretes voltától kellene tartanunk.

Szerk.

s a dolog előadása abbamarad. Így járunk akkor is, midőn az elmét és gondolatokat hanggal és szóval előadjuk; ezek gyakran kifogynak, nem is bírnak nyilvánítani és színre hozni mindent, a mit akarnának. De jobb és teljesebb kifejezés-mód nem lévén, az elme és gondolat a hanggal és szóval kénytelen beérni, azokat, lehetőség szerint, hol zenére, hol dalra, hol más előadásra hajtogatván.

Ha valaki a zene és dal szülő idejét kérdezné, nem épen fognánk tévedni, úgy felelvén, hogy születésök nem lehet sokkal későbbi az egész emberi neménél. Mert már az első embereknek is ugyanazon okuk vala zenére és dalra, mely nekünk. Az első dal mindamelllett inkább valami hangos ümmögés lehete, hogysem szóbeli dal. A gyermek, mielőtt beszédre szokik, szavak nélküli hanggal igyekszik nyilatkoztatni elméjét; s az első dal, ugy tartjuk, nem teljes-korúnak, hanem gyermeknek született. Ezen gyermekeségből lassanként nagyobbra növekvék, s szüle idővel több örökösait — különféle *dal*- vagy *költemény*-fajokat. Ilyen különböző költemény-fajok a *dal-költemény*, *igéző-költemény*, *ének-költemény*, *elbeszélő-költemény*, és *színi költemény*.

A *dal-költemény* (laulu-runo) az embernek különböző elme-indulatjait, s a sokféle körülményekben támadó mindennemű gondolatjait fejezi ki. Az *igéző-költeménynek* (loihito-runo) föladata, elhajtani az elérkezett rosztat, vagy elejét venni a félt rosznak. Az *ének-költemény* (virsi-runo) valamely valóságos, vagy különben gondolt ese-

ményt beszél el, gyakran mellék tárgyazással, nem csupán az elbeszélte dolog kedvéért. Az *elbeszélő-költemény* (kertoma-runo) hasonlóképp valami jelen vagy távol levő dolgot beszél el, de nem egyet vagy kettőt, hanem egymásból folyó több dolgot. A *színi-költemény* (osotelma-runo) kettőt vagy többet állít fel valamiről beszélőknek vagy maguk közt cselekvőknek. — A dal-költemények fajából valók, mik a Kantelatar első és második könyvében találhatunk; ének-költemények azok, mik a harmadikban vannak. Elbeszélő-költeményeket a Kalevalában találunk, Väinämöinen, Ilmarinen, Lemminkäinen és más azon időbeliek sokféle cselekvéseiről és gondjairól mind hon mind egyebütt, kiváltképp Pohjolában. Igéző-költemények minden reá-olvasás, eredet és más szavak, mint például a *vas, tűz, kígyó, hirtelen betegség, család* eredetei vagy olvasásai; a *kegytámasztás, leánykérők és gyermek-ágyasok* olvasásai; az *irigység, ír és méh szavai; a vér-elfojtás*, és más *megállapítás, reáahagyás, babonázás, menekvés, kérés, intés, szidás, rájlesztés* szavai. A színi-költemények fajába valók a lakodalmi népdalai, s a Kalevalának XLVI rúnja*).

Ezen költemény-fajok közül a *dalt* mind legrégiebbnek, mind egyébiránt a legáltalánosabbnak is tartjuk. Későbbinek gondoljuk az *igéző-költemény-fajt*; ennél is későbbieknek az *ének- és elbeszélő* költeményeket; a *színi költeményeket* pedig mindennél legifjabbaknak. A szuómi nép már régi időben gyakorolja vala magát mind ezen költés-fajokban; de azt nem lehet általában minden népről mondani. Legtöbbjének nincsen igéző- és színi

*) A *színi-költeményen* nem kell színdarabot érteni, hanem igen is olyan költeményt, mely *utánoz*, vagy *színelőadást, drámai előadást* tartalmaz, melyből tehát színeszt fejlődhetett volna ki a finneké, ha társadalmi viszonyaik azt megengedik, mint a görögnek a Backhosz ünnepén folyó előadásokból fejlődött a valóságos színeszt. Lönnrot *osotelma-runo*, azaz mutogató költeménynek nevezi azt, mit én legjobbnak tarték *színi-költeményre* fordítani. S annak kétféle alkalmát mutatja fel, a *lakodalmi népnek mondásait*, és a *medve ünnepélyt*, milyen az idézett kalevalai rúnban (Olvasókönyvünk 513—530. lapjain) van leírva.

A lakodalmi beszédek, mondások folynak: a vó-fél (kosiemiehen [= hős-ember] puoli [= fél]) és mennyasszony-fél (kaason puoli), a menyasszony és ismerősei, a menyasszony és a házabeliek, a völégény és a házabeliek, a menyasszony és a völégény rokoni, a menyasszony és azon falu népe közt, a hová viszik stb. Olvashatók a Kantelatar I. 119—173. lapjain. Tanulságos lesz ezen lakodalmi beszédek egybevetése azokkal, melyeket Erdélyi gyűjteményének első kötetében s talán még gyűjtetlenül a nép közt találunk.

A *medve-ünnepély* (mely valamennyi finn népek közt divatozott és van a voguloknál is) a vadászaton elejtett medvének hazaviteleiből, ünnepélyes elfogadásából, s az azután következő lakomából áll, mindenütt elmondandó beszédekkel. A medvét a legszebb szavakkal szólítják meg; bocsánatot kérnek tőle, hogy elejtették, minek tulajdonképp nem is ok az oka stb. A falu népe már messziről hallja az érkezék kiáltozásait, mire ok is felkészülnek stb. Szóval, megvannak a drámának első és külső feltételei.

költészet; azt sem tudjuk, van-e mindeniknél dal- és elbeszélő költészet olyan, mit nem sajnál megnevezni az ember. Legszebb elbeszélő költeményei vannak a görögöknek, s azonképp szépeknek magasztalják dalaikat is. De vajon tiszta, énekebe nem vegyülő dala van-e bármely népnek is több mint a szuóminak, azon kételkedem; az igéző-költeményekre nézve pedig kétségkívül hátra marad a szuómi után minden más isméretes nép.

Hogy az előbbiben a nép, nem a tudósok csinált költeményeit hasonlítottuk egybe, azt az olvasó emlékeztetés nélkül is könnyen észreveszi. Ha a tudósok szerzeményeit tekintenők, akkor a szuómi költészet messze maradna el sok más néptől, a mint el is marad. Ezen elmaradás azonban nem nagyon aggodtat minket, miután a népsinálta költeményekre nézve majdnem legelső. Mindeniknek, ugy a nép mint a tudósok költészetének, megvan saját becse és előnye, azt nem akarjuk, nem is lehet kétlenünk. De egyiket a másik mellé tartván, az elsőben a *természetet*, a másodikban a *sokféleséget* látjuk uralkodni. Ezen okból *csináltaknak* sem lehet mondani a népkölteményeket. Azokat nem csinálják, hanem lesznek maguktól, születnek, nőnek és alakúlnak olyanokra, különös gondja nélkül a csinálóknak. Azon föld, a mely azokat neveli, maga az elme és gondolat; azon magok, a melyekről kelnek, mindenféle indulatai az elmének. De minthogy az elme, gondolat és indulatok mindenkor és minden embernél többnyire egy természetűek: tehát a költemények is, a melyek ezektől születnek, nem egy vagy két embernek sajátjai, hanem közösek az egész néppel. Mihelyt azokat valaki csinálmányának lehetne mondani, azonnal elvesztenék a népkölteményi becset. Ezt kiváltképp a dalokról lehet mondanunk, a melyek inkább, mint bármely más költemények, épen az elmének hangbeli képezései, a gondolatok szóbeli alakulásai. A felhők az égen járnak utjait, s csak árnyékukat vetik a földre. Így az ember elméje és gondolatjai, mozognak és váltakoznak egyik a másikat hajtván, de a legközelebbi is hozzájuk ezen állapotban, mitsem tud róluk. Hanem utóbb növekednek a felhők, s esőre fakadnak ki; ugy annak idejében az elme és gondolatok is megduzzadnak és szókra fakadnak, s ez által mások előtt is észrevehetőkké válnak. Vagyis, — minthogy egyszer már hasonlításokhoz fogtunk — az elmét talán illendőbben tengerhez, a gondolatokat habokhoz, s a különböző elme-indulatokat szelekhez hasonlíthatnók. A szél, a csendes partról indulván, előbb kis fodrokat gerjeszt, fodrokból habokat nevel, s habokból messzibbre is látható tajtékos fejű nagy hullámokat támaszt. Szintugy a különböző indulatok előbb a csendes elmét megmozgatják, s azt egy ideig hányván végre hanggal kényszerítik magát kinyilatkoztatni.

A tudósok költeményei e tekintetben külön-

böznek a nép költeményeitől, hogy nem a *gondolattól születnek*, hanem *gondolattal vannak csinálva*. Szerzőjük nem kényszerül szíve teljéből költeni, hanem maga elhatározásából költ. Itt *munkává* változott, mi a népkölteményekben *nyilatkozás* vala; az élő kakuk szava az erdőben, csinált kakuk kiáltásává lett fali órában; természeti patak ásott vízi árokká, természetes erdő ültetett fás kertté változott. A gyermekek sokszor nagyobb örömmel hallgatják a csinált kakukot, mely fali órában huhogja az órákat, mintsem élő erdei kakukot; szebbnek tartják az egyenes árkot, mintsem az ide és tova hajlongó természeti patakot; többet mulatnak ültetett fás kertben, mintsem természetes erdőben; — sok ember kútvizet valamennyi forrás vizénél jobban dicsér. — A tudósok költészetében a felhő nem kezd magától esőzni, hanem előbb csinálnak felhőt, melyet azután esőzésre birnak; ez azt teszi: költéshez fogván a tudós, előbb megtölteni igyekszik elméjét és szívét azon anyaggal, a melyről szándéka költeni. A mint neki ezen munka sikerül, a szerint csinál is néha arravalóbb és szebb, néha meg kevésbé arravaló és hitványabb költeményeket. Még az is akadályul van a tudósoknak, hogy mivel ifjúságuktól fogva magokat sokféle dolgok megtanulásában gyakorolták, sokszor elfeledik azt, mit gyermekkorukban igazán tudtak vala, s nem tanulják meg mindenkor teljesen az újakat, hanem csak hiányosan. Így van az magával a nyelvvel is. Az ő eleven természetessége irodalmi merevséggé akar változni, s nem hajlik ugy a gondolatok és elme szerint, mint a nyelv azokat közönségesen birja követni. Azután az ilyen tudósok, kik mégis szeretik a sokféleséget, néha olyan tárgyakat vesznek föl költésre, melyek jobb ha a nélkül maradnak; néha indulatokat tettetnek és nyilatkoztatnak, melyek szintén jobb ha nem találkoznak az emberi természetben. Ezt azonban nem mondjuk általán minden tudósok költeményeiről. Való, kerülnek elő azok közt is néha természet szülöttei, csinosak, melyeknek nem kell a népköltemények mellett szégyenkedniök. S ezek alakuk sokféleségével is felülmúlják a népkölteményeket; mint az ültetett fás kert fáiak sokféleségével felülmúlja a természetes erdőt, jóllehet különben nagyobb az erdő.

Mi tehát a népköltemények azon sajátása, mely által leginkább különböznek a mű-költészet-től? Az a természet és a tettetés-nélküliség; csupa elmenyilatkozás, minden titkolás, minden külső hozzáadás nélkül. Ezen természetessége és egyszerűsége miatt a tudósok is mindenkor becsben tartották a népköltészetet. A görögök, kik hajdanában mindenek közt legmiveltebbek valának, nagy gondal gyűjték egybe a népkölteményeket; s jelen korban ugyan ilyen gondal és szeretettel viseltetik iránta majd minden mivelt nép. Így határos országunkban, Svédországban is, hol még a hatóság is nem rég megparancsolá, hogy

azokat az alsóbb iskolákban olvassák. Nem lehet tehát korai a finn rúnok és dalok megmentése az elfeledés utjáról. S ha nem korai, de sajnos, elég késő. Sok veszett el már örökre a legszebbjéből, s az eddig megmaradtakból is sok vész napról napra, évről évre, nemzedékről nemzedékre az előbbiektől, ha mindjárt és teljes igyekezettel meg nem mentik azokat. Ezen gyűjteménynek legnagyobb részét vén asszonyoktól szerezzék meg, s ők mindenkor, énekeik közben újat szereztvén, azt szokják vala mondani: „Ha leánykoromban jött volna kegyelmed, s akkor gyűjtötte volna azokat! mert akkor még sokszor énekelik vala, de most már kimentek az emlékezetből, mivel az ifjú nép nem énekli többé őket, egyéb saját haszonlatosságait jelesebbnek tartván“*).

A finn Karjala az, hol jelen időben leginkább énekelik ezen dalokat, s ott e tekintetből legnevezetesebb helyek: *Lieksza, Ilomantszi, Kite, Tojmajärvi, Szortavala, Jákima és Kurkijoki* községei. Enek-költeményeket inkább az orosz mintsem a finn Karéliában énekelnek, ámbár még mindenikben is, nem mindenkor külön-külön, hanem ugyanazon énekeket. Ott a földmivelő nép, jobban mint másutt, ismervén becsét, nem toladott még az uri nép után. Ott sok régi korbelt szokásnak megvan még a maga tisztelete, ott van fészkők a régi daloknak is. Minthogy ott nem telepszik még minden kunyhóban az uri nép, azért a földmivelők békében őrizhették meg a régi szokásokat. *Szavoban* (Savolax) mind a dalok, mind az énekek legnagyobb része kiveszett már, mégis annyi-mennyi maradék-emlékezetök levén még, miből könnyű látni, hogy régen ott is ismeretesbek valának. Botniában (Pohjanmaa), Hämé (Tavasztland), és egyebütt Finnországban alig találtatik még emlékezete is előbbi voltuknak. A dal nem fogyott ugyan el se Szavóból, se másunnal Finnországban, hanem más természetűvé, vagy egyházi vagy világi énekké változott. Egyházi énekeket a megszámlálhatlan ives-énekeken kívül a régi és új énekes könyvekből, Sion énekeiből, Archenius ünnepi énekeiből és más könyvekből énekelnek. Ezek mind ki vannak nyomtatva, mire rá is szorúlnak, mert nehezebb ám azokat

* Lönnrot Latvajärviden a Vuokki szoroson, egy Arhippa nevű 80 éves földmivelőnek, ki után két nap egymásután írta rúnokat, következő vallomását jegyzé föl: „Haj, ugymond, midőn fiúkoromban atyámmal halászni járok vala! Volt szegődött szolgánk is Lapukából, derék énekes az is, de atyámhoz nem hasonlítható. Egész éjszakákat énekelének, ámde nem kétszer azonegy szókat. Híre is vala ennek akkor. Én mint serdülő fiú a háló mellett ülök vala, hallgatván és tanulván, mire most hébe-hóba emlékezem. De sok kiment már a fejből. Ha most atyám élne, két hét alatt sem írná le az ő énekeit. Olyan énekes nem születik többé a világra, s azon régi dalok mind kivesznek a nép közől. A mostani nép elhagyja már a régi szép rúnokat, s maga költöget többnyire az ifjak és leányok közt folyó szemtelenségekről, a melyekkel én meg nem moeskolnám a számát.“ (Kalevala czikk, Olvasókönyvünkben.)

emlékezetben tartani, mint a népdalokat, mint-hogy bennök rendesen a nyelv és a gondolatok nem tiszták, hanem mindenike zavart. Az újabb időnek világi énekei legkülönözőbb természetűek. A part vidékeken és Hämében azokat részint svédből fordítják, részint ujakat csinálnak, de a svédok módjára, vagy egyébként eltérőleg az előbbi finn daltól. Néhányuk távolabb is Szavóban és Karjalában találtak elterjedtnek, hol néha magukban új dalok is támadnak ezen nem-ből. Ezek többnyire nincsenek kinyomatva, s járnak sok külön nóta szerint. Születéshelyünkön *) déli Finnországban utolsó időben minden ötödik év hoza elő új dalokat az előbbieket helyébe. Ujak tűnven elő, az előbbieket avultaknak kezdék tartani, s feledésbe menének. Ezen ujakat csakhaman ugyanazon sors ér. Csak némelyik tartatik, vagy tárgya vagy nótája kedvéért, hosszabb ideig emlékezetben. A községek csizmadiái, szabói, kovácsai, asztalosai és más mesteremberei terjesztik ezen dalokat, gyakran költik is magok. —

Már elején annyit beszélvén, mennyit szük-

szükség, a szuómi különböző költemény fajokról, ezentul nem egyebekről, csak a Kanteletarban levő dalokról és énekekről szándékozunk még értekezni. Ezeket keresztül általában a *magánosság* és *bú-gond* húzódik tárgyul, jóllehet nem annyira, hogy néha vígabb gondolkozás is ne nyilatkoznék. Némely dalban a leány képek által fejezi ki buját, s mondja, hogy neki „ünge rossz napokból, nyak-kendője gond szövetéből való,“ s gond szövetének lehetne majdnem az egész gyűjteményt nevezni. A mellék-fonal ezekben csaknem általán gondból van fonva, a belfonal külön természetű levén. Felhős őszi naphoz hasonlithatók, melyen a napfény gyéren pislog és süt ki a felhők hézagából. Róluk illik mondani, mit az énekes külön magáról mond, így szólván :

Gyakran énnem borúsnak,
énnem borús gyermeknek
elmém földön fekszik,
gyalog széknek alatta ül,
pad alatt ott hengereg,
szövegetben kuporodik, —
szuroknál nem jobb az elme,
szénnél nem fehérebb a szív.

(Folytatjuk.)

*) Azaz Lönnrot születés-helyén.

T Á R C Z A.

A T Á V O L B Ó L.

Olyan puszta lett ez a ház,
A mióta elhagyál!
Látszik még rajt' kezéd nyoma,
Néha szemem rá talál;
Innen-onnan ez az egy is
Eltűnik majd, ide hagy,
S minden szeglet, minden butor,
Csak azt mondja : árva vagy!

Árva vagyok, még sem vagyok,
Tudom sokszor gondolsz rám,
Sokszor mondom : én istenem,
Csak egy perczig láthatnám!
S ha esténként gyermekünket
Karjaidon ringatod,
Megtelik a szemed könnyel,
Bár elnyomni akarod.

Oh ne nyomd el, csak töröld le
És aludjál édesem!
Álmaidban, hígy szavamnak,
Ujra együtt lessz velem.
Elmondjuk, mi tegnap történt,
Megosztjuk bűnk, örömünk,
S mint hajnalban a virágok,
Mosolygva ébredünk.

GYULAI PÁL.

A GYÓGYSZERÉSZNÉ.

SOLLOGUB GRÓFTÓL.

(Folytatás.)

V.

Azonközben a város lakosai elkezdtek magyarázgatni és félre magyarázgatni.

— Tudja mit, mondá Vorisef boltos kereskedő fülébe a nyalka legény, beszólván a boltjába. Az a mi Sarlotta Karlovnánk... hej, hej...

— Lehetetlen....

Hát nekem is nagyon különösnek tetszik. De ugyan kérem, mondja meg, micsoda szín alatt ül a báró örökké a patikában? Hiszen ni, ő udvari tanácsos; azonkívül pénzes ember, épen gazdag. A milyen portékái vannak, csuda látni. A minap megint láttam egy smaragd gyűrűjét. A gyűrű, tudja, kisdéd, de a smaragd ugyan nagy benne. Pompás jószág. Ötszázba került. Aztán a fővárosban is, kérdeztem tőle, ismeretségben van-e a ministerekkel, azt mondja nem egészen, de ismerős... No hát biz' a mi atyánkfia szépen oda járogat a gyógyszer-tárba, hogy ölje az idejét, de ilyen emberrel, épen nincs a maga rendén. Különös dolog.

— Tökéletes igaz — az, mondá Vorisef, a szakálát simogatva.

Hallotta? mondá ravaszul mosolyogva a főbíró a polgármesternek, hallotta micsoda ujságot szerzett nekünk Ivanovics Ferencz?

— No hiszem, hallottam félig meddig.

— Már akár félig, akár meddig, a tény világos. Nyilvánosan együtt élnek. Illetlen, egyáltalában illetlen... én ha kegyednek volnék, belé elegyedném a dologba. A felsőség, mint gondos anya, köteles belétekinteni a lakosok erkölcsi ügyeibe s kijelelni nekik, mitől ovakodjanak. Kegyednek kötelessége.

— Hm! gondolja kegyed?

— Minden kétségen kívül. Kegyed az örje a városi erkölcsiségnek.

— Igaz.

— Aztán az a mi bárónk olyan... szabad gondolkozásu ember... Volt már kegyednél látogatóban?...

— Nem.

— Ugyan bizony?

— Igazán, nem.

— Nálam sem volt... No hiszem, kérem alássan, nálam semmit sem tesz... de kegyed a város főnöke... de kegyed meglátogatta?...

— Meg hát... tiszti kötelességem...

— Egyenruhában?

— Abban.

— És ő nem adta vissza a vizitát...

— Hogy nem adta vissza?

— No, úgy hogy nem jelent meg kegyednél?

— Nem.

— Hát ugyan bizony mit gondol magáról az az ember?... Igazán nem rossz lesz egy kicsinyt a körmire koppantani.

— Egyébaránt, jegyzé meg a polgármester, én igazán nem képzelem, hogy a gyógyszerésznéhez járjon. Német asszony s egyéb semmi. Bezzeg mások a lengyel-nők. Mikor Fehérországban voltunk, bámultam őket. Egy szó, mint száz, azok hölgyek. Mily miveltek, hogy tánczolják a mazurkát!... Mind oly fürgék, hogy egyszerre kisuhannak a kézből. No s, kegyed úgy vélekedik, hogy beszélnem kell Ivanovics Ferenczcel?

— Már az a kegyed dolga. Igazítsa, a hogy jobbnak látja.

Derék dolog, sugá a kerületi főnök az ülnöknek, ülés alkalmával, mialatt a vén titoknok érthetetlenül dunnogott egy végtelen és ostoba referádát... derék, derék dolog. Eljut hozzánk is a felvilágosodás. A gyógyszerész eladta a feleségét 5000 rubelen...

— Sietett vele, mondá illő megfontolás után, az ülnök. Meglehet, többet is kapott volna érte; no, így is szép summa. Csak szerencsés némely ember!

— Mi legyen a válasz? kérdé a titoknok.

— Hát mit gondol ön?

— No, adjuk ki az ítéletet, isten hírével.

— Én bele egyezem. — Magam is. —

A főnök is az ülnök is aláírák a választ és haza takarodának.

No, kedvesem, monda Krivogorszky városi tanácsosné egy szegény nemes asszonymnak, a ki mély tiszteletben állott előtte. No, kedvesem, hallotta? . . . Iszonyatosság! Piha!

A városi tanácsosné félre fordult és köpött utálságában.

— A gyógyszerésznéről foly valami, kedvesem? . . .

— Hát kiről másról?

— Igazán, nagy botrány.

— Mi a . . . a . . . z? . . .

— Botrány, kedvesem, nagy botrány.

— Meghagyom, hogy az udvaromra be ne bocsássák, de lássa kedvesem, azt mondják gazdag ember . . . Hinnivaló, hogy sokat adott. Nem hallotta?

— Nem, nem hallottam.

— Milyen gyámoltalan maga. Sehol semmit sem hall. Azt mondják szép ember. Láttá?

— Láttam.

— Barna vagy szőke?

— Nem néztem reá jóformán.

— Oh be vak maga, kedvesem. Ugy hát maga semmit sem tud. Ugy jár elé s hátra mintegy fakép. Látnom kellett az ő nagyatyját Moszkvában, mikor szegény néhaimmal Nikerszkojban laktunk. Gondolom eszébe juthatna, hogy én sem vagyok csak amolyan isten tudja ki; bárha elmulatta ide jöni . . . de semmi. Nagyon nevezetes személy. Nincs miért nyughatatlankodni . . . Aztán szép vagyona is van. Hiszem, hogy már sem így sem amugy nem jó hozzám. Iszonyatos! Piha! . . .

Néhány nap múlva a polgármester kocsija megállta a gyógyszerész előtt. Ivanovics Ferencz nem lévén nagyralátó ember, kissé összehúzá szemöldökét a váratlan látogatáson, mindazáltal illő tisztelettel fogadta a városi főnököt.

A jó indulatu de együgyü polgármester a kapott tanácsadásnál fogva veté reá fejét, hogy a gyógyszerész házi dolgaiba avatkozzék.

— Én azért jöttem, hogy egy rendkívüli hírről beszéljek önnek, monda komolyan.

— Mivel tudjak szolgálni? felele a gyógyszerész. Leánybört nem tartok, a . . . székfűvirágom meg elfogyott.

— Hivatalom köre, folytatá a polgármester, nem szoritkozik csupán rendőri ügyekre. A felsőség, mint gondos anya, köteles belé tekinteni a lakosok erkölcsi ügyeibe s kijelelni nekik, mitől ovakodjanak.

— Minden bizonynyal, felel a gyógyszerész.

— Nagyon örvendek, hogy ön is egyet ért velem. Mi mindaketten csendes, tisztas emberek vagyunk, s harag nélkül igazithatjuk a dolgot, ha valami megróni való lenne is. Ugy-e?

Hajdan nem úgy volt . . . P. o. csak magamról beszélek, mikor Fehérországbán voltam, tudja. Dinaburg vidékén, még ifju koromban, gyakran szerelmes voltam, mondhatni sorjában bolondultam a fehérnépekbe. De milyen menyecskék azok a lengyelnök, teringtett! Panna Dombrikovskyné, Panna Csembulitzkiné. A cipőjük talpát sem érik meg a mi orosz nőink.

— De hát mire való ez? kérdé a gyógyszerész.

— Bocsánat, félrebeszélek . . . Csak azt akartam mondani, reményelem, hogy ön már ezekből érti a többit, a miről beszédem van önnek.

— Panna Csembulitzkynéről?

— Nem, hanem az ön nejről.

— Az én feleségemről? rikoltá a gyógyszerész oly hangosan, hogy a polgármester két lépést hátrála.

— Ne ijedjen meg rajta, én csak közleni akartam önnek, saját hasznára, bizonyos magyarázatokat, a . . .

No . . . semmi sem . . . csakhogy nálunk csudálkoznak . . . mit látogatja a báró olyan sűrűn az ön házat . . . és rut pletykákat költenek . . . Érti? . . . Én részemről nem gondolok semmit . . . De bizonyos jelek . . . Az embernek vigyázni kell magára . . .

A gyógyszerész kiegyenesedék egész magasságába.

— Látja ön azt az ablakot, monda főtt hangon. Mondja meg ön minden embernek, a ki még hasonló intésekkel állana be hozzám, hogy ki fogom ott lökni, mint egy haszontalan üvegedényt. Az én nőm tiszta mint a galamb . . . ő feljül áll minden rágalmon, minden alávaló pletykán, valamennyi az önök ostoba városában nyüzsög, polgármester ur. A ki akár szóval akár egy

ujja mozditásával az ő becsületéhez csak közeledni is mer, látja ön a két kezemet... széttépem a kezemmel mint a kutyát, a míg csak lesz egy csepp vér bennem! Feleségemet bántani! rikolta a gyógyszerész... feleségemet! hisz' e tüzes fogóval marcson-golja szívemet. Hát tudja-e ön, hogy hozzája képest az egész városuk... nem ér meg egy avas labdacso. Hanem én összezaggatok, apró porrá zúzok minden élő lényt, a ki csak messziről is illetni merészlí.

E perczen egy ölnyire növekedett a gyógyszerész.

A polgármester vállat vonított és szép csendesen a lépcsőkre huzódott.

A gyógyszerészné az ajtó megett állott és mindent hallott. Mikor kinyitotta az ajtót, férje már ült csendesen az író asztalkájánál, írta számításait és billegette vörös fejecskéjét.

— Mit lármáztál a polgármesterrel? kérdé félénken Sarlotte.

— Mit egyebet, mint hogy a járdát csináltassam meg a magam költségén, de hát micsoda jövedelemből?

A gyógyszerésznét férje önzetlen ragaszkodása mélyen megilleté. Lelkiismerete furdalni kezdé.

— Oh, gondolá, miért nem rossz ember a férjem! mindjárt nyugodtabb lennék. Fájdalmas sorsom!... Szegény szívem! Nem tudom szeretni azt az embert, a ki egész életét nekem szentelte, s kész vagyok elveszni azért, a ki fiatal koromat semmivé tette. Elvégre én nem hágom át kötelességemet; én híven megtartom a törvény parancsát.

Három hét telt el a gyötrelmes mámorban. Amitó gondolataitól elragadva a gyógyszerészné, teljesen neki adta magát vétkes érzelmeinek. Már reggel az ablakot nézte, vajon nem jö-e az ohajtott, s a midőn mutatkozott messziről, gyönyörrel szikrázott a szeme, és midőn léptei hangzottak a lépcsőzeten, dobogott a szive, indulatos pirosság lángolt az arczán... boldog volt, s a nyomorult város, a nyomorult gyógyszer-tár földi paradicsomnak tetszett neki.

Hát a báró? Ki birna behatolni a természettől magasztos tulajdonokkal ruházott, de a világ érintésével megromlott szív minden tekervényeibe? Némi gyönyörköd-tető szájalom rejtélyes csábja ragadta el.

Ő, a ki Faublas akart lenni, alig hogy Wertherré nem képezte magát. Valóban igazán szerelmes volt, szerelmes mint egy tanuló, de úgy akart gondolkodni a szerelemről, mint egy uj-iskolabeli arszlán. Néha szégyenlette érzelmei őszinteségét, s minden módon törekedett felemelkedni a divatos gazság megkövesültségére. De a szerelem, az a mennyei harmatcsepp, felüditette akaratja ellen álnok terveiből, s az elcsábított csábító, erkölcstelen merényeiben minden órán megzavarva, kénytelen vala lehajtani a fejét, négykézre játszani a zongorán, s hallgatni naiv beszélgetéseket hajdani ismerősökről, iskolai ártatlan csintalanságokról, holott a képzelődése épen akkor áradozott felbuzgó forrásként. Hasztalan törekedett felujítani magában amaz emlékezetes ebéd jelenségét. A gyógyszerészné minden aszszonyi fortélyt felhasznált, hogy bizodalmas vagy szenvedélyes beszélgetést eltávoztasson; és midőn a báró megharagudt s lelkéből átkozta világi ügyefogyottságát, Sarlotte oly bájolóan tudott feléje mosolyogni, oly jelentőleg nézett reá, hogy homloka megint kisimult s a remény belopódzott keblébe. Ottan-ottan belé ütközött a szegény báró az életnek ama felocsujtó aprólé-kosságaiba; néha gond fogta arczczal s könnyökig tüzközve ment elébe a gyógyszerészné. Ekkor tudta, hogy mosás foly a háznál. Néha ruházata sértette minden határon túl a divatot. Olykor egyszerre félbeszakasztá a hajdani szenvedély mutatkozó jeleit és kiszalada sietve a konyhába, hogy lásson utána az ürü-pecsenyének, mely, mint tudva van, oly nevezetes tárgyát képezi a kormányzói gondoskodásnak. A báró e perczen dühös volt maga, dühöngött szenvedélye ellen s megparancsolta Jakabnak, hogy pakoljon. Aztán meggondolá, hogy gorombaság volna elmenni bucsúzatlanul s visszafordult a gyógyszer-tárba. Sarlotte gondolataiba merülve ült az ablaknál. Szeméből mély érzelem ege sugárzott. Mosolygva pillantott a báróra... csengő, gyöngéd szózata viszhangzott ennek a szívében, s újra elfeledte boszuságát, mesterségesen csábító terveit, és ott ült és merengett mint korábban, s nem birt jól lakni a nézéssel és a hallással.

BRASSAI.

(Folytatjuk.)

SZÉKELY NÉPDALOK*).

I.

Látom életemet, nem igen gyönyörű;
Az én két orczámon folydogál a könnyű.
Ha tudtad határát rövid szeretetnek,
Mért nem hagytál békét én árva fejemnek.

Minden madárkának szabad ágra szállni,
Csak nekem nem szabad az utcán sétálni.
Titkos szeretetnek nem kell czégért dugni,
Mert vannak irigyek s el fognak gátolni.

Sír az ut előttem, bánkodik az ösven,
Még az is azt mondja : áldjon meg az isten!
Áldjon meg az isten minden javaival,
Mint kertbeli rózsát drága illatokkal.

A hol én elmegyek, még a fák is sirnak,
Gyászos ágairól levelek lehullnak.
Ha tudtad határát rövid szeretetnek,
Mért nem hagytál békét szabad életemnek.

II.

Ugy megüték a bírót
Egy nagy tökkel, hogy megholt;
Harmadnapos macskája
Bömbölve jár utána.

Halljátok-e hütösök?
Nincs már baja veletök.
A sok birság, pálinka
Bérekedt a gyomrába.

Sirassátok a bírót;
Mert jó huzavonó volt.
Jó bírót választatok,
Ki után ihassatok.

Csak ugyan forgódjatok!
A mit kaptok, igyatok!
Halál után is nektek
Csak e leszen részetek.

Indulj bíró, ne hetelj,
Világon ne szemetelj!
Ki volt s ki lesz a bíró?
Csak egy pálinkás hordó.

Rajta! még utoljára
Pálinkát a torára!
Nyugszik ő már s nem bánja,
Azt akar ki megigya.

*) Kriza gyűjteményéből.

É R T E S Í T Ő.

Kis polemia. Barsi József ur, *levélben*, melyet a Kritikai Lapok 7-dik száma közöl, *dolog* iránt kér felvilágosítást ama lapok szerkesztőjétől. A tényállás ez. A Sz. Figyelő, *hirdetésben*, mely „Uj könyvei“ közt olvasható, Barsi ur könyve címén *kevés* javítást akara tenni; e helyett: „A mezei gazdaság jelen állapota. Kifejtve *beszédben*, melyet . . . mondott Liebig“ — így változtatván: „A mezei gazdaság jelen állapota. Kifejtve (*egy*) beszédben, melyet . . . mondott Liebig.“ — Barsi ur, ki, mint mondja, örömet tanulja a magyar nyelvet, (jól is teszi,) szeretett volna a Figyelőtül is tanulni, és ha ez a fölösleges *egy*-ek pusztítására adna ujjmutatást, abban követné is; de mivel az eset éppen ellenkező, apellál a Kritikai Lapokhoz, döntsék el a kérdést. A Kr. L. tisztelt szerkesztője, a helyett, hogy saját nyelvérzékére hivatkoznék, előkeresi azonnal birodalma codexeit, az irott nyelvtanokat, s „azokra támaszkodván kijelenti, hogy ez esetben Barsi urnak van igaza, s a Figyelő annál inkább hibá-

zott, minthogy, *először*, hibát látott a hol az *nem volt*, s *másodszor* ezt javítani akarván, új hibát követett el, (*harmadszor* — ezt mi tesszük hozzá — *ki is nyomatta*; nemde?) — Ily lesújtó ítélet ellenében, *szegény* lap, mint a Figyelő, mit tegyen? Hisz, Riedl ur szavai szerint, „ha csak egy magyar nyelvtant is olvasott volna (olvasott volna is), tudná, hogy ez *egy* számnévnek határozatlan névelői használata *majd mindig* germanismus.“ A Figyelő tehát hiába igyekeznék most már kipótolni mulasztását, hiába akarna nyakra före megismernedni Fogarassy „Művelt magyar Nyelvtanával,“ Ballagi „Grammatik“-jával és a tudós társasági „Szókötéssel,“ melyekre a Kr. L. szerkesztője hivatkozik; az ő bűne bizonyosan ott lenne a „majd mindig“-ben, ha talán a Barsi ur könyvczime nem is. Csak azt nem érti a Figyelő, hogy t. collegája, ki más alkalommal oly hangosan szokott panaszkodni valamirevaló magyar nyelvtan nemléte felől, hogy tekintheti a meglevőket oly biztos cynosurának, melyen kívül már semmi sincs

a nyelvben, vagy oly tekintélynek, mely után elmondhassa, hogy az *egy* számnévnek határozatlan névelői használatát a „nyelvszokás“ csak „megengedi“ — tehát mintegy kegyelemből. Ki állíthatja fel a szabályt, hogy e szónak nem-számnévi használata (azon csekély kivétellel, mi a *majd*-ban foglaltatik) *mindig* germanismus? Hátha épen *turcismus*, tehát rokon? Hiszen ezt jobban tudhatják nálunk a Kr. Lapok, mi csak ugy, más ember vállán keresztül, pillantánk egyszer török nyelvtanba, mégis úgy vettük észre, hogy ez az atyafi, bár *határozott* névelője teljességgel nincs, a határozatlant (*bir*) ugyan használja! Ha nyelvemlékeinktől kér tanácsot az ember, talál, igaz, sok esetet hol kimarad az *egy*, bár ma odatennők (a Figyelő t. i.); de van elég olyan is, mikor mai módon, egészen mint határozatlan névelő használtatik. A Halotti beszédben, való, csak mint számnév fordul elé, de nem is kell máskép. Az utána legrégebb Révay-codexben ott a Ruth könyve, melyben olvasunk ugyan ilyet is: „Elméne ember Judának Betleheméből“ — de van ellenkező is, és épen a könyv első szava: „*Egy* birónak napiban“ stb. Ez-e most már germanismus vagy az előbbi példa *latinismus*? Mert hiszen valamint az „homo *quidam*“, úgy ez is „*quidam* iudex“; egyik sem *unus*. Későbbi emlékeinkből is (*Egy* szép dologról én emlékezném — stb.) akár mennyit idézhetünk, hol nem az *egység* (unitas) kijelentése a cél, mégis széltire járja az *egy*. Sőt (mellesleg teszszük e jegyzést,) szorosán véve nem is *egységet* jelent e szó, hanem olyat, a mi *egész*, különálló mint egyed, vagy a mit összetartozva gondolt egyednek a nyelv szelleme; (valószínűleg épen az *egész* gyöke levén az *egy*.) Ezért van a magyarnak *fél* lába, *fél* szeme, *fél* sarkantyúja, nem *egy*. Ezért a pár is *egy* pár (régen *egy* bokor); és ezért három vagy akár tíz testvér is mind *egy* testvér. Mi germanismus volna abban, ha e szerint a nyelv megjelöli az egyedi különállást vagy egyedképeni összetartozást, habár eljárása némely esetben összevág is a némettel? A századok óta népünk ajkán forgó: *egy*valaki, *egy*némely, *egy* bizonyos, *egynéhány* (ez utóbbi néhol már egészen *ennyihány* alakká elkallódva) stb. szókat mind a germanizáló hajlam szülte volna, mikor a törökben is él a megfelelő „*bir*kim-sze“ és társai? „*Ein wenig*“-e az „*egy* kevés“ okvetlenül, mikor a törökben is *biraz* (*bir*=egy, az=

kevés)? — De nem akaránk értekezést írni, csupán hivatkozunk *magyar* olvasóink fülére: nem érez-e hiányt a kérdéses könyvczímbe, s jó ízűnek találja-e czikkünk elején a stilt, mely e könyvczim hasonlatára van teremtve? — A Figyelő a Kr. Lapok főnebbi szabályát így módosítaná: „Az *egy* számnévnek határozatlan névelő gyanánti *németes* használata *mindig* germanismus.“ Ez, perse, tautologia, hanem azt kellene gondosan kinyomozni, a *majd*-*mindig*es szabályon kívül is: mi hát a *magyaros* használat. Mert hogy létezik, s a nyelvszokás nem csak eltüri, hanem követeli, kétségtelen. S ime, a Figyelő — nem felette germanisált — fülét nem sérti annyira az *egy* oda tétele ama könyvczímbe mint sérti akkor, ha a Kr. L. szerint „nincs hiba benne.“ Hiába, szegény, megszokta, még gyermek korában, *egy* kis kenyeret kérni, „*egy* királyról“ mondani tündérmesét, nem is álmódva, hogy *németül* beszél, mert apja sem tudott, noha, magyar földmives létére, derék *egy* ember volt (s nem *kettő*).

De mióta divatba jött az *egy*-eket tüzzelvással irtani (hogyne? mikor Barsi urként: szerb túske, annak pusztítása pedig államköltségen is eszközzendő), a Figyelő is meggondolta magát (azaz nem gondolta meg eléggé) s elhagyta e gyanús szócskát, a hol lehetett. De mégsem oly *pusztán*, minden kárpótlás nélkül, mint B. ur, legalább szűz prózában vagy plane könyvczímbe nem. Emelkedett beszédben olykor jól is áll, ott az *a* névelő is ki-kimarad: de *könyvczím*ben se rhetori se poetai felindulás nem igazolja. Tett hát, mondok, helyébe valamit, alkalom szerűleg: *némi*, *bizonyos*, *valamely*, *azon* stb. Ama panaszos könyvczímbe is talán jobb szerette volna egészen megfordítani, ilyformán: „Itt s itt, ekkor s ekkor mondott beszédében kifejtette Liebig.“ Vagy: „Kifejtette *azon* beszédben, melyet itt s itt mondott.“ Az ilyen csakugy magától jó tollára a Figyelőnek, ha maga fejből ír. De mit tegyen (egy) könyvczímbe? Azt le kell másolni, a mint van, legfőlebb (B. urként) „*megszik*kelni“ (azaz *sic!*-et tenni utána) vagy hasonló *rövid* szócskát. Így került oda az *egy*, mely B. urat kétségbe ejté, s fellobbantá az ily *megokolatlan* „kritika“ ellen. *Tízetes* kritikát (egy) könyvczím ellen — bocssássa meg bűnünket Aristarchus szelleme! talán csak mégsem irhattunk?

A szerkesztő.

V E G Y E S.

— A magyar írók segélyegyletének közlelbi ülésében örvendetes tudomásul vette a választmány a pénztárnoki jelentésből, hogy mind az alapító, mind az évdijas tagok, mind pedig az egyszer mindenkorra adakozók száma egyre gyarapszik, jótékony előadások jövedelmével is az országnak majd e majd ama részéből gyámolittatik, úgy hogy ez intézet már is megalapítottnak tekinthető, s jövőjéhez a legszebb reményt kapcsolhatjuk. Legyen ez buzdítás a hazafiaknak, hogy áldozatuk itt már nem esik soha nem létesülő experimentumok tengerébe, hanem már is áll egy intézet, segélyez, özvegyek, árvák könyeit törli le; csakhogy szilárdabb jövője még több áldozatot igényel.

— Heckenast Gusztávnál megjelent: „Ujabb beszélyek. Irta Bajza Lenke. I, II. kötet.“ Diszes kiállítás. Ugyanott a jó nevű mesegyűjtő *Merényitől* újra két kötet mese jött ki „Sajóvölgyi eredeti népmesék“ czím alatt.

— Emich Gusztáv kiadó hivatala figyelmezteti és kéri azon országos hatóságokat, törvénytestületeket, vármegyéket a magyar korona összes területén, kik eddig tisztí névsorukat be nem küldötték, hogy azt „Nagy képes Naptára“ tisztí „schematismusába“ igtatás végett hozzá beküldeni méltóztassanak.

— Az akadémia heti ülése, ünnep lévén, közelebb nem tartatott meg.

— A pesti állandó mútárlat jövő havi kiállítására, mely e hó 15-én veszi kezdetét, már is több jeles kép érkezett be, úgy mondják.

— Duka Tivadar Kelet-Indiából ismét több érdekes küldeménynel gyarapítá nemzeti muzeumunkat, de más felől, úgy halljuk, panaszkodik, hogy eddigi küldeményeiért intézetünk részéről kevés elismerésben részesült: mostani küldeménye közt van egy biblia bengali nyelven, továbbá hindostán biblia, és egyéb mesterséges valamint természeti ritkaságok.

— Szabó Károly, az erdélyi muzeum könyvtárnoka, nagy érdekű nyomozási utra indul a Székely krónika ügyében. *Gyulai Pált* pedig, ki, ha isten a Figyelőt élteti, lapunk *főmunka-társa* is lesz, már e hó végivel várjuk Pestre.

— Debreczenben, mintegy 15000 ft. tőkével zenede alapult; az emlékkert társulat is engedélyt nyert sorsjátékra. A sorshuzás, már jul. 6-án, hangversenyvel összekapcsolt ünnepélyen fog megtörténni. Az emlékkertben állítandó szobrok közt hihetően a Csokonaié lesz első.

— Valaki a Hölgyfutárban szépirodalmi lap-

jaink ily fusióját ajánlja: A *Nefejejtset* egy *Gombostüvel* oda kellene tűzni a *Virágcsokorba* (mely talán nem is létezik már); A *Virágcsokrot* bevinni a *Családi körbe* s a *Nővilág* kebelére illeszteni, s midőn ez ily bájjakkal fölöllegessé tenne minden *Divatcsarnokot*, a *Hölgyfutár* meghozná a hirt, hogy van egy általános — „Hölgydivatlap.“ — Mi pedig oly szépirodalmi lapot ohajtanánk, mely ne a *divatra* (a mi szabók tiszte) hanem a szépirodalomra helyezné a fő súlyt.

— A budai népszínházban, pünkösöd másod napján, új népszínmű volt adandó: „A furfangos tót legény,“ Kempelentől. Nem tudjuk, megélt-e a tót legény.

— Epen most hagyá el a sajtót az „Erdélyi történelmi adatok“ IV. kötete. Szerkesztette a muzeumi könyvtárnok, Szabó Károly. Tartalmát teszik: Haller Gábor naplója 1630—1644-ből, Bánfi György naplója 1644., Kálnoki István naplója 1645., Segesvári Bálint krónikája 1606—1654., Enyedi Istváné II. Rákóczi György veszedelméről. Továbbá: Eredeti törvényczikkek 1582—1587., Székely adatok, eredeti okiratok. A tömött nyomásu munka 24 ives kötetet képez. Bolti ára 2 ft.

— *Birchpfeiffertől* színházunknál új darabot készülnek előadni, a „Goldbauer.“ „Aranyparaszt“ czímmel. A *Goldbauernek* még sejtjük valami értelmét, de mit jelentsen az *aranyparaszt?* csak a mindentudó tudja.

— Szini Károly *Diogenes* című humoristicus lapot indít meg. Mostani korban a „humor“ is úgy él meg, ha hordóban lakik, ezért helyes a „Diogenes“ czim.

— A Vachott Sándorné szerkesztette „Szün-órak“-nak már *negyedik* füzete jelent meg, Széchenyi István arczképével s tanulságosan mulattató tartalommal.

— A „Nefejejtset“ nemcsak „heti naptárt“ hanem színházi hetirendet is közöl. Ez jó; hanem ha már a színház heti rendjét közli, naptárjába is tenné oda az *időjósást*, mikor lesz *eső, szél* stb. hogy így a naptár és szinrend jelleme inkább összeilljék. Hiszen az utóbbi is „mint az idő, változandó“ — a népdal szerint.

— Mi eddig nem tudtuk, mit tegyünk használat után a szerkesztőségünkhöz beküldött azon könyvekkel, melyekre szükségünk tovább nincs. Egy kis életrevalóság mellett kitalálhattuk volna, hogy jó lesz azokat *talány* és *rébusz* feladatok megfejtőinek tűzni ki jutalmul. Hogy mi minden jó gondolattal elkésünk!

ÚJ KÖNYVEK *).

- A KERESZTÉNY ELEM üdvös befolyásáról a POLGÁRISODÁSRA. A magyar tud. akadémiában 1860-ki, január hóban székfoglalóul előterjeszté *Udvardy Ignác*, lev. tag. Ára 40 kr. *A jövedelem fele a Sz. László társulat, fele az akadémia tőkété javára.* (Ralmazetter, Veszprém.)
- JÓSIKA MIKLÓS MUNKÁI. Új folyam. I—IV. kötet: „Jó a tatár.“ V—VI. kötet: „Pigmaleon.“ Ára 4 ft. 80 kr; külön amaz: 3 ft. 20; ez: 1 ft. 60. (Heckenast, Pest.)
- A NÖVÉREK. Regény. Irta báró *Eötvös József*. Második kiadás. Egy kötetben. (Heckenast Gusztáv czimképes kiadása). Ára 2 ft. —
- SÁROSPATAKI FÜZETEK. Protestans és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti *Antalfi János*. Hatodik évfolyam, IV. füzet. Előf. ára egy évre 6 ft. (Sárospatak, a főiskola betüivel.)
- VEGYES CZIKKEK nők számára. Irta *Szabó Richard*. Ára 1 ft. (Emich, Pest.)
- MAGYAR AKADÉMIAI ÉRTESEITŐ. A Nyelv- és Széptudományi osztály közlönye. II. kötet, II. szám. Szerkeszti *Toldy Ferencz*. Ára 1 kötetnek postán 3 ft. 80. (Emich, Pest.)
- MAGYAR AKADÉMIAI ÉRTESEITŐ. A Matematikai és Természettudományi osztályok közlönye. Szerkeszti *Györy Sándor*. II. kötet, II. szám. Ára kötetenkint postán 3 ft. 80. (Emich, Pest.)
- BUDAPESTI SZEMLE. Szerkeszti és kiadja *Csengery Antal*. XLVI. és XLVII. füzet. Ára egy évre 10 füzetnek 10 ft. (Emich, Pest.)
- PETŐFI ÉLETÉBŐL. (Regényes korrajzok.) Irta *Szokoly Viktor*. Második kiadás. Ára 1 ft. (Emich, Pest.)
- TARKA KÖNYV. Humoreszk-, beszély- és életkép-gyűjtemény. Irta *Szokoly Viktor*. Két kötet. Ára 2 ft. (Emich, Pest.)
- EGY MAGYAR CSALÁD a forradalom alatt. Korrajz, írta *Jósika Miklós*. IX, X. kötet. (Vége.) Ára? (Hartleben, Pest.)
- NEVELÉSTAN. Irta *Sasku Károly*. Második kiadás. A szerző tulajdona. Ára? (Szilády, Kecskemét.)
- MAGYAR AKADÉMIAI ÉRTESEITŐ. A philosophiai, törvény- és történet-tudományi osztályok közlönye. Szerkeszti *Csengery Antal*. 1862. II. kötet, IV. szám. Ára helyben vagy könyvvárosi uton 3 ft. postán 3 ft. 80 kr. (Emich, Pest.)
- UJABB BESZÉLYEK. Irta *Bajza Lenke*. I, II. kötet. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)
- SAJÓVÖLGYI eredeti NÉPMESÉK. Összegyűjtötte *Mérenyi László*. I, II. kötet. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)

NYILT LEVELEZÉS.

T. Kovács Eduárd urnak. Sajnálattal kell tudatnunk, hogy a küldeménynek mai napig sincs nyoma könyveinkben. Mi az ily rövid kézből átadónak nyugtatványt is szoktunk adni, méltóztassék ez iránt feleletre hívni föl az illetőt.

TARTALOM.

Shakespeare. *Jancsó L.* — Zord idő. — m. — A finn népköltészet. (Mutatvány.) — A távolból. *Gyulai P.* — A gyógyszerészné. *Brassai.* — Székely népdalok. — Értesítő. — Vegyes. — Új könyvek. — Nyílt levelezés.

Előfizetési felhívás.

A **Szépirodalmi Figyelő** első féléve, mely novemberrel kezdődött, *ápril végén lejárt*. Figyelmeztetjük erre tisztelt előfizetőinket.

Miután a novemberi előfizetésnél az a kellemetlenség jött közbe, hogy az év elején lapunk nem nagy számú példányban nyomtatván, későbbi előfizetőinket csak hiányosan elégíthettük ki (különösen a 8 első szám egészen elfogyott): nehogy e csonka folyam továbbra is zavarólag hasson, a félévi folyamot ápril végén egészen berekesztők és május elejével a számokat újra kezdtük (1, 2, 3,) hogy így legalább a jelen félévi folyam teljes legyen.

Előfizetés május—októberi félévre . . . 5 ft.

Azon t. előfizetőink, kik a 8 első számot nem kapták, annak idejében méltóztassanak előfizetésüket októberig kiterjeszteni; hogy így legalább e második félévi folyamot teljes számban birhassák.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Nővilág“ és „Üstökös“ 1862. második félévi folyamára.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.